

Helsetilsynet

TILSYN MED BARNEVERN,
SOSIAL- OG HELSETJENESTENE

Helse- og omsorgsdepartementet

Postboks 8011 Dep
0030 Oslo

DERES REF: / YOUR REF:

22/2404-

VÅR REF: / OUR REF:

2022/2604-2, 1A HPN

DATO: / DATE:

15. september 2022

Innspill til arbeidet med Nasjonal helse- og samhandlingsplan

Vi takker for invitasjonen til å komme med skriftlig innspill til meldingsarbeidet med Nasjonal helse- og samhandlingsplan i brev av 3. august 2022.

Helsetilsynet ser frem til meldingen som skal legges frem våren 2023. Vi er positive til en melding som skal beskrive og vise retning for helsetjenesten samlet, og med en ambisjon om å forbedre samhandlingsreformen. Det er Helsetilsynets oppfatning at det er en styrke å samle diskusjonen om helsetjenesten samt utfordringer og muligheter i en slik melding. Fordi meldingen skal inneholde mange temaer vil vi presisere at hensynet til helheten ikke må komme i veien for spissede og konkrete planer. Nasjonal helse og samhandlingsplan bør beskrive hva som er de særlige utfordringene fremover, både i helsetjenesten og med samhandlingen, og meldingen bør inneholde konkrete tiltak til hvordan disse skal løses.

Meldingen skal forbedre samhandlingsreformen. Helsetilsynet ser god samhandling som en forutsetning for en trygg og sikker helsetjeneste. Det er viktig at meldingen er tydelig på utfordringene, både i helsetjenestene og ved samhandlingen og at de tiltakene som foreslås er konkrete og målbare. Slik Helsetilsynet ser det, er digitalisering det viktigste verktøyet for å bedre samhandlingen. Elektronisk kommunikasjon og dokumentasjon effektiviserer og letter samarbeidet i og mellom virksomheter, nivåer og sektorer.

Helsetilsynet mener også at det er av betydning å høste erfaringer fra helsefelleskapene, og at en evaluering av dem med fordel kan beskrives i meldingen.

Selv om Helsetilsynet har som formål å bidra til trygge og sikre tjenester, er det virksomhetene som må ha hovedansvaret for at det skjer. Vi har i våre innspill, i denne fasen av meldingsarbeidet, valgt å trekke frem områder der vi har konkrete tilsynserfaringer som er relevante fordi de innvirker på kvalitet og pasientsikkerheten, men også på samhandlingen i tjenestene.

Fastlegesituasjonen har konsekvenser for pasientene og samhandlingen i helsetjenesten

Helsetilsynet gjennomgikk klage- og tilsynssaker om fastlegetjenesten for perioden 01.01.2022 til 30.04.2022 i en egen rapport (Helsetilsynet, 2022). Tilsynserfaringene viser at fastlegesituasjonen ikke bare er risikofylt, men har hatt konkrete konsekvenser for pasienter og samhandlingen i tjenestene.

Helseforetakene har ikke overordnede planer for å ivareta langvarig IKT-bortfall

Helsetilsynet gikk gjennom risikovurderinger og nødrutiner for IKT-system ved 17 virksomheter i spesialisthelsetjenesten i (15 helseforetak og 2 private ideelle sykehus) i 2021 (Helsetilsynet, 2021). Gjennomgangen viste at virksomhetene i liten grad har utarbeidet overordnede risikovurderinger for bortfall av all IKT. Virksomhetene undersøker ikke konsekvensene av å drive et sykehus uten IKT-støtte, og er ikke forberedt på å håndtere langvarige IKT-bortfall.

Drift og eierskap av IKT-løsninger er for dårlig koblet sammen med driften av pasientbehandlingen og pasientsikkerhet

Gode digitale løsninger er et nødvendig premiss i samhandlingen i helsetjenesten. Helsetilsynet har over tid vært bekymret for den svake koblingen mellom, drift og eierskap av IKT-løsninger til helsetjenesten, og drift av pasientbehandlingen og pasientsikkerhet. Helsetilsynet har avdekket en rekke forhold som viser at dette er for dårlig koblet sammen.

Eksempler på svake koblinger mellom IKT-løsninger og klinisk praksis (Helsetilsynet, 2021):

- Helsetilsynet avdekket at helsepersonell må dokumentere opplysninger i flere parallelle system. Slike dokumentasjonsløsninger strider mot kravet om at journalen skal gi en samlet framstilling av pasientens helsetilstand.
- Helsetilsynet fant at virksomhetene manglet systematisk oversikt over hvilke IKT-saker (feil- eller endringsønsker) som har størst konsekvens for forsvarlig helsehjelp og pasientsikkerhet. Videre at hvem som har ansvaret for slik prioritering var uklart flere steder.

Nasjonal helse- og samhandlingsplan bør kommunisere “utover” helsetjenesten

Vi vil fra Helsetilsynets side fremheve betydningen av at helsetjenesten også er avhengig av samhandling med andre tjenester, virksomheter, direktorat og departement m.fl. “utenfor” helsetjenesten.

Helsetilsynet har over tid sett utfordringer i det tverrsektorielle samarbeidet på mange felt, som for eksempel mellom helsetjenesten og tjenester, som NAV, sosial og barnevern. Særlig mellom helse- og barnevernstjenestene er samhandlingen og samarbeidet utfordrende. Helsetilsynet har blant annet beskrevet hvordan barn i barnevernsinstitusjoner ikke fikk den helsehjelpen de hadde krav på (Helsetilsynet, 2020) og at det ikke alltid eksisterer et rett omsorgsnivå (Helsetilsynet, 2019).

Ledelse og kvalitetsforbedring bør omtales i Nasjonal helse- og samhandlingsplan

Forslaget til innhold i meldingen er omfattende og mange. Temaene er relevante, men Helsetilsynet ser at ledelse og styring ikke er nevnt. Våre erfaringer fra tilsynsvirksomhet, og i dialog med tjenestene, viser at ledelse og kompetente ledere er avgjørende for samhandling og helsetjenester av god kvalitet, men også for innovasjon, utvikling og implementering av nye tiltak. Ledernes arbeid med kvalitetsforbedring og pasientsikkerhet og bedre integrering av dette kvalitetsarbeidet i kjernevirksomheten kan beskrives i meldingen, sammen med en plan for faglig kompetanseutvikling for ledere.

Pasient- bruker- og pårørendeperspektivet

Helsetilsynet arbeider kontinuerlig med å ta i bruk pasient-, bruker- og pårørendeerfaringer i tilsynsarbeidet. Våre erfaringer, blant annet fra varsel- og klagesaker er at dette fortsatt er et område som trenger bedre implementering i tjenestene gjennom tydelige planer og konkrete tiltak. God informasjon til og involvering av pasientene (slik som samvalg og «hva er viktig for meg» kampanjen) gir bedre pasientsikkerhet, behandlingsresultater og pasientopplevd kvalitet.

Kompetanse- og rekrutteringsutfordringer

Det er dokumentert at store deler av helsetjenesten har mangel på kompetanse og mange steder er bemanningen svak. Vi erfarer det samme gjennom mange av våre tilsyn og saker som er til behandling hos tilsynsmyndigheten.

Kompetanseutfordringer og mangel på kvalifisert personell utgjør en betydelig risiko for den enkelte pasient/bruker. Men også for flere faggrupper som er helt sentrale i å koordinere og lede tjenestene og som derved er ansvarlige for samhandling og samarbeid.

Helsetilsynet utdyper gjerne underveis i meldingsarbeidet de enkelte temaene, og deler våre erfaringer og resultater med departementet, også på områder og temaer som ikke er nevnt her.

Kilder

Helsetilsynet. (2019). *Omsorg og rammer. Når barn trenger mer.*

https://www.helsetilsynet.no/globalassets/opplastinger/publikasjoner/rapporter2019/helsetilsynetrapport9_2019.pdf

Helsetilsynet. (2020). *Gjennomgang av barnevernets oppfølging av de to jentene som var plassert på Vestlundveien ungdomssenter og som senere døde. Offentlig versjon.*

<https://www.helsetilsynet.no/publikasjoner/andre-publikasjoner/gjennomgang-av-barnevernets-oppfolging-av-de-to-jentene-som-var-plassert-pa-vestlundveien-ungdomssenter-og-som-senere-dode/>

Helsetilsynet. (2021). *Forsvarlig pasientbehandling uten IKT? Risikovurderinger, nødrutiner og forbedringsarbeid ved 17 sykehus.*

<https://www.helsetilsynet.no/publikasjoner/rapport-fra-helsetilsynet/2021/forsvarlig-pasientbehandling-uten-ikt/>

Helsetilsynet. (2022). *Presset fastlegesituasjon har konsekvenser for pasientene - gjennomgang av tilsynserfaringer (3)*.
https://www.helsetilsynet.no/globalassets/opplastinger/publikasjoner/rapporter2022/helsetilsynetrapport_3_2022.pdf

Med hilsen

Kirsti Marie Stokkeland

Hans-Petter Næss

avdelingsdirektør
etter fullmakt

fagdirektør

Brevet er godkjent elektronisk og sendes derfor uten underskrift

Saksbehandler: Hans-Petter Næss, tlf. 21 52 98 62